

Forslag

til

Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m. v.

Fremsat den 2. december 1969 af *ministeren for kulturelle anliggender.*

§ 1.

I lov nr. 171 af 27. maj 1964 om folkebiblioteker m. v., som ændret ved lov nr. 35 af 20. februar 1969, foretages følgende ændringer:

1. I § 10 indsættes som stk. 3:

„Stk. 3. Hvor der i tiden fra 1. april 1970 til 31. marts 1972 er mere end ét centralbibliotek inden for et amt, nedsættes i stedet for de i stk. 2 nævnte udvalg et fælles rådgivende kontaktudvalg for alle centralbiblioteker i amtet. Udvalget består af:

1 medlem valgt af kommunalbestyrelsen i hvert af centralbibliotekernes hjemstedskommune.

1 medlem valgt af amtsrådet.

1 amtsskolekonsulent eller 1 af amtsskolekonsulenternes faglige medhjælpere i skolebiblioteksarbejde, udpeget af amtsrådet.

Overbibliotekaren, den ledende oplandsbibliotekar og den ledende børnebibliotekar ved hvert af centralbibliotekerne.

3 repræsentanter for de øvrige biblioteker i amtet.“

2. I § 11 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

„Stk. 2. For finansårene 1970-71 og 1971-72 udgør centralbibliotekstilskuddet til det enkelte centralbibliotek dog samme beløb som tilskuddet for 1969-70, jfr. stk. 1, og tilskuddet afholdes med lige store dele af staten og vedkommende amt (amter). Beløbet forhøjes eller nedsættes med 3 pct. for hver fulde 3 points udsving ud over 133 i det i stk. 1 nævnte reguleringspristal.“

Stk. 2 bliver stk. 3.

Stk. 3 bliver stk. 4.

Stk. 4 bliver stk. 5.

3. I § 23, stk. 4, ændres „folketingssamlingen 1969-70“ til „folketingssamlingen 1970-71.“

§ 2.

Loven træder i kraft den 1. april 1970.

Bemærkninger til lovforslaget.

Indledning.

Da lov om folkebiblioteker nr. 171 af 27. maj 1964 indførte en række nye bestemmelser og ændrede tilskudsordninger, blev det i loven (§ 23, stk. 4) bestemt, at den skulle optages til revision i folketingsamlingen 1969-70, idet man påregnede, at der til den tid ville være indhentet det fornødne erfaringsmateriale til bedømmelse af dens virkninger.

Imidlertid er der på en række områder endnu ikke høstet tilstrækkelige erfaringer med hensyn til

Min. f. kult. anligg. j. nr. 00-000.

virkningerne af den gældende lov, der trådte i kraft den 1. april 1965, og som pålagde folkebibliotekerne nye opgaver og åbnede mulighed for, at nye aktiviteter af videregående kulturformidlende art kan iværksættes af bibliotekerne. Disse aktiviteter forudsætter for en dels vedkommende tilfredsstillende bygningsmæssige forhold, som langt fra forefindes over alt; også den herskende bibliotekarmangel og savnet af efteruddannelseskurser har virket retarderende på udviklingen. Endelig har kun relativt få biblioteker allerede nu kunnet opbygge

F. t. l. vedr. folkebiblioteker m. v.

tillfredsstillende samlinger f. eks. af audiovisuelt materiale.

Men hertil kommer, at den ændring af den kommunale og amtskommunale struktur, som iflg. lov nr. 225 af 3. juli 1967 træder i kraft den 1. april 1970, nødvendigvis vil få virkning for det kommunale folkebiblioteksvæsens struktur både i primærkommunerne og på det amtskommunale plan. F. eks. vil bestemmelsen i folkebibliotekslovens § 6, stk. 2, hvorefter der ved biblioteker i virkeområder med over 5.000 indbyggere inden 1. april 1969 skal være ansat en heltidsbeskæftiget bibliotekar foruden den nødvendige medhjælp, bevirke, at en lang række kommuner efter kommunalreformens ikrafttræden, vil få pligt til at overgå fra deltids- til heltidsbibliotek. Ligeledes vil den nye amtskommunalopdeling af landet medføre en ændret centralbibliotekstruktur, og disse bibliotekers opgaver vil ændre sig, efterhånden som de stedlige biblioteker udbygges.

Ministeriet har derfor nedsat et udvalg, der skal fremkomme med forslag til revision af lov nr. 171 af 27. maj 1964 om folkebiblioteker m. v. Udvalget, for hvilket biblioteksdirektøren er formand, skal behandle en lang række problemer, hvoraf nogle af de væsentligste har nøje sammenhæng med den ændrede kommunalstruktur, og udvalgets arbejde kan derfor ikke ventes tilendebragt før i løbet af et år.

Den almindelige revision af folkebiblioteksloven foreslås derfor udskudt til folketingsåret 1970-71.

Som følge af den ændrede amtskommunale inddeling pr. 1. april 1970 vil antallet af centralbiblioteker med hjemmel i folkebibliotekslovens § 8 blive nedsat til ét for hver af de nye amtskommuner. Denne nye centralbiblioteksstruktur kan dog af praktiske grunde først gennemføres i løbet af en overgangsperiode, og de nuværende 27 centralbiblioteker må derfor indtil 1. april 1972 bevare deres nuværende status.

I overgangsperioden vil der således i en række amter være mere end ét centralbibliotek. I disse amter vil det være hensigtsmæssigt at etablere *fælles rådgivende kontaktudvalg*, især med henblik på koordineringen af centralbiblioteksvirksomheden inden for amtet og den endelige overdragelse af centralbiblioteksfunktionen til ét centralbibliotek. Hertil sigter forslaget til ændring af lovens § 10.

De hidtidige regler om *centralbibliotekstilskuddet*, jfr. folkebibliotekslovens § 11, vil ikke kunne opretholdes uændrede efter gennemførelsen af de nye love om den kommunale inddeling og om kommunernes styrelse. Derfor stilles der forslag om en ændring af § 11, hvorefter tilskuddet til de nuvæ-

rende centralbiblioteker fikses i en 2-årig overgangsperiode, hvor tilskuddet skal udredes med lige store dele af staten og amterne.

Til lovforslagets enkelte bestemmelser bemærkes følgende:

Til 1.

Ifølge folkebiblioteksloven af 27. maj 1964 § 10, stk. 2, nedsættes der for hvert centralbibliotek et rådgivende kontaktudvalg vedrørende oplandsarbejdet, bestående af:

- 1 medlem valgt af kommunalbestyrelsen,
- 1 medlem valgt af amtsrådet,
- amtsskolekonsulenten,
- overbibliotekaren,
- oplandsbibliotekaren,
- den ledende børnebibliotekar,
- 3 repræsentanter for områdets biblioteker.

Det kommunale udvalg, til hvilket ledelsen af et kommunalt centralbibliotek ifølge lovens § 3, stk. 1, er henlagt, kan bestemme, at der i kontaktudvalget skal være mere end én amtsrådsrepræsentant og mere end én amtsskolekonsulent, såfremt centralbibliotekets virksomhed berører mere end ét amt.

I overgangsperioden fra 1. april 1970 til 31. marts 1972 vil der imidlertid i de fleste amter være flere centralbiblioteker, der hver især fortsætter samarbejdet med bibliotekerne i deres nuværende områder (efter de mindre justeringer af områdegrænserne som omtales nedenfor under bemærkningerne til § 11). I 4 amter vil der således være 2 centralbiblioteker, i 3 amter 3, og i 1 amt 4 centralbiblioteker. Da amtet efter periodens udløb skal udgøre ét centralbiblioteksområde, vil en koordinering af arbejdet og en stadig kontakt mellem centralbibliotekerne være nødvendig. Det gælder dels det enkelte centralbiblioteks planlæggende arbejde for kommunerne i dets område, dels en række praktiske spørgsmål i forbindelse med oplandsarbejdet, og endelig spørgsmålet om de enkelte centralbibliotekers afvikling, henholdsvis overtagelse af centralbiblioteksfunktionerne. Uanset at de nuværende centralbiblioteker bevarer deres status indtil overgangsperiodens udløb, bør centralbibliotekerne inden for et amt kunne indgå aftale om, at centralbiblioteksfunktionerne med det dertil svarende centralbibliotekstilskud i periodens løb helt eller delvis overdrages til det centralbibliotek, som skal fortsætte oplandsvirksomheden fra 1972.

Som forum for drøftelsen af disse spørgsmål foreslås det i overgangsperioden at etablere et rådgivende fællesorgan for centralbibliotekerne i hvert af de pågældende amter; dette udvalg træder i stedet for de ovenfor nævnte kontaktudvalg for de enkelte

centralbiblioteker i amtet. I udvalget drøftes principielle og praktiske forhold af betydning for samarbejdet mellem amtets centralbiblioteker, koordineringen af deres virksomhed og den endelige overdragelse af centralbiblioteksfunktionerne til ét centralbibliotek. Udvalget kan gøre indstilling herom til kommunalbestyrelserne i centralbibliotekernes hjemstedskommuner og til amtsrådet.

Det fælles rådgivende kontaktudvalg foreslås principielt sammensat som de nuværende kontaktudvalg, sådan at både de kommunale myndigheder og bibliotekarerne er repræsenteret. Samarbejdet med de kommunale skolebiblioteker og de fælleskommunale samlinger gør det nødvendigt, at amtskolekonsulenten eller hans eventuelle medhjælper i skolebiblioteksarbejde indtræder i udvalget. Hvor der i et amt måtte være flere amtsskolekonsulenter eller medhjælpere, udpeger amtsrådet en af de pågældende som medlem. De 3 repræsentanter for amtets øvrige biblioteker forudsættes valgt på samme måde som de 3 biblioteksrepræsentanter i de nuværende kontaktudvalg, jfr. § 35 i bekendtgørelse nr. 169 af 13. maj 1965 om folkebiblioteker. Herefter vælges repræsentanterne for 4 år af generalforsamlingen i den stedlige amtskreds af Danmarks Biblioteksforening blandt bibliotekarerne og evt. de stedlige bibliotekers bestyrelsesmedlemmer.

Antallet af disse repræsentanter foreslås uændret fastsat til 3, idet den ændrede kommunalstruktur vil bevirke en sådan formindskelse i antallet af selvstændige folkebiblioteker, at forholdet mellem antallet af biblioteker og repræsentanter antages at blive uændret.

Det er forudsat, at udvalget selv konstituerer sig med formand og sekretær. Udvalget vil få et ret stort antal medlemmer, især i visse amter, og bør derfor nedsætte et arbejdsudvalg til at behandle praktisk-faglige spørgsmål, der ikke i alle faser kræver behandling i det samlede udvalg. Arbejdsudvalget må ventes især at omfatte de bibliotekariske repræsentanter.

Til 2.

Efter lovens § 11, stk. 1, modtager centralbibliotekerne et særligt tilskud til centralbiblioteksvirksomheden, svarende til udgifterne ved den biblioteksmæssige betjening af områdets kommuner bortset fra hjemstedskommunen. Tilskuddet til centralbiblioteket for Københavns amt fastsættes efter særlige regler. For de resterende 26 centralbiblioteker gælder det, at tilskuddet til det enkelte centralbibliotek højst kan udgøre et grundbeløb på 60.000 kr. samt 2 kr. pr. indbygger i centralbiblioteksområdet bortset fra hjemstedskommunen og

kommuner med over 20.000 indbyggere. Begge beløb er pristalsregulerede.

Af centralbibliotekstilskuddet yder staten forlods den del, der svarer til 2 kr. pr. indbygger i købstadkommuner med under 20.000 indbyggere, mens resten af tilskuddet afholdes med lige store dele af staten og vedkommende amt (amter).

Centralbibliotekstilskuddet udbetales i henhold til særlige budgetter og regnskaber for oplandsvirksomheden, som godkendes af kommunalbestyrelserne og af amtsrådene. Ifølge oplandsbudgetterne for 1969-70 er det samlede tilskudsmaksimum 8.403.534 kr., men tilskuddet udgør kun 8.094.808 kr., idet oplandsudgifterne i 12 af de 26 centralbiblioteker endnu ikke har nået maksimum, jfr. bilaget. Tilskuddet reguleres efter finansårets udløb på grundlag af regnskaberne for oplandsvirksomheden.

Hvis centralbibliotekstilskuddet til de 26 centralbiblioteker udenfor Københavns amt skulle beregnes efter uændrede regler efter 1. april 1970, ville tilskudsmaksimum falde betydeligt, idet beregningsgrundlaget reduceres med indbyggertallet i de kommuner, som sammenlægges med hjemstedskommunerne, og idet der vil opstå nye kommuner med over 20.000 indbyggere, som også udgår af beregningsgrundlaget.

For at sikre centralbibliotekerne et uændret tilskud i overgangsperioden, foreslås det at fiksere centralbibliotekstilskuddet, sådan at tilskuddet til det enkelte centralbibliotek for finansårene 1970-71 og 1971-72 udgør samme beløb, som biblioteket modtager i henhold til oplandsregnskabet for 1969-70, dog sådan at tilskuddet fortsat pristalsreguleres. Som basis for den fortsatte regulering er valgt 133, jfr. at reguleringspristallet pr. 1. juli 1969 var 134.

De 14 centralbiblioteker, som allerede har nået tilskudsmaksimum, får det samme tilskud som hidtil. Fikseringen af tilskuddet kan måske i enkelte tilfælde virke hæmmende for centralbiblioteker, som endnu ikke har nået tilskudsmaksimum, og som skal fortsætte centralbiblioteksvirksomheden efter overgangsperioden, men de mulige ulemper må sammenholdes med, at intet centralbibliotek efter forslaget får lavere tilskud end hidtil, og at kommunerne samtidig kan fritages for at udarbejde det særlige budget og regnskab for oplandsvirksomheden.

I en række tilfælde må de nuværende grænser for centralbiblioteksområderne justeres pr. 1. april 1970, nemlig hvor kommuner i forskellige centralbiblioteksområder sammenlægges til én kommune. For at lette overgangen til den nye centralbiblioteksstruktur med kun ét centralbibliotek i hver amtskommune vil det herudover være påkrævet at overføre 4 sammenlægningskommuner fra et central-

biblioteksområde til et andet, så at alle kommuner i et centralbiblioteksområde fra 1. april 1970 hører til samme amtskommune. Det er forudsat, at disse grænsejusteringer, som angår områder med tilsammen ca. 100.000 indbyggere, ikke skal påvirke størrelsen af de fikserede centralbibliotekstilskud i overgangsperioden.

Hidtil har staten ydet en større del af centralbibliotekstilskuddet end amterne, idet staten forlods udreder den del, der svarer til 2 kr. pr. indbygger i købstadkommuner med under 20.000 indbyggere, bortset fra hjemstedskommunen. Ifølge oplandsbudgetterne for 1969-70 udreder staten 4.428.972 kr. og amterne 3.665.836 kr. af det samlede tilskud på 8.094.808 kr. Når købstæderne indgår i de nye amtskommuner pr. 1. april 1970, bortfalder grundlaget for denne særlige udgiftsfordeling, og det foreslås,

at staten og amterne udreder centralbibliotekstilskuddet med lige store beløb i overgangsperioden.

Til 3.

Som anført i de indledende bemærkninger har man på flere områder endnu ikke høstet tilstrækkelige erfaringer med hensyn til udnyttelsen af de muligheder for nye aktiviteter på folkebibliotekerne, som loven af 27. maj 1964 skabte grundlag for; en udskydelse af lovens revision vil allerede af den grund være ønskelig.

Men — som det ligeledes er anført i indledningen — er den afgørende motivering for forslaget om at udskyde lovens revision til folketingsåret 1970-71, at det på nuværende tidspunkt ikke er muligt at overskue alle kommunalreformens virkninger for det kommunale biblioteksvæsen.

BIBLIOTEKSTILSYNET

Bilag.

Oversigt over centralbibliotekstilskuddet 1965—1970.

Centralbibliotek	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69 Budget	1969/70 Budget	Maksimum 1969/70
Æsbjerg	297.941	307.024	326.924	367.147	381.027	381.027
Haderslev	123.939	147.799	142.761	146.161	159.452	216.624
Helsingør	296.172	298.224	372.109	383.929	391.093	452.187
Herning	154.159	216.179	253.255	254.430	262.764	262.764
Hjørring	270.603	252.781	280.046	319.000	341.052	419.104
Hobro	97.993					
Holbæk	197.485	340.153	360.289	361.898	379.580	379.580
Holstebro	247.744	263.262	298.013	315.359	330.584	330.584
Horsens	152.107	192.065	171.936	199.255	218.626	218.626
Kalundborg	135.810					
Kolding	159.641	166.125	189.080	189.995	193.235	193.235
Køge	130.447					
Nakskov	164.120	167.416	175.224	176.085	184.153	184.153
Nykøbing F.	184.780	189.710	206.085	207.070	216.083	216.083
Næstved	171.834	287.406	349.911	341.297	380.022	393.804
Odense	420.656	689.593	813.218	816.661	860.971	860.971
Randers	313.766	328.629	345.354	383.285	413.818	415.786
Roskilde	168.744	233.983	272.615	273.869	296.416	296.416
Rønne	87.320	111.004	120.212	159.721	169.699	169.699
Silkeborg	188.538	206.043	192.981	233.013	244.532	259.098
Skive	118.942					
Slagelse	244.144	261.844	292.442	305.664	325.779	332.358
Svendborg	217.288	54.531				
Sønderborg	97.403	127.051	139.758	143.427	161.916	183.820
Thisted	194.636	230.095	239.204	256.110	262.885	270.379
Tønder	119.308	130.683	151.561	149.742	167.404	170.539
Vejle	188.910	232.780	250.735	268.448	281.950	281.950
Viborg	177.285	285.018	297.219	332.000	370.000	387.148
Åbenrå	110.756	129.918	133.326	134.494	149.840	175.672
Ålborg	338.624	400.666	431.292	463.802	488.766	488.766
Århus	305.541	357.311	417.909	432.722	463.161	463.161
I alt	6.076.636	6.607.293	7.223.459	7.614.584	8.094.808	8.403.534
Tilskudsmaksimum	7.391.381	7.556.925	8.102.510	8.087.533	8.403.534	
Reguleringspristal på budgetterings- tidspunktet	112	117,25	123,25	124	130	